

Vai varam cerēt uz jaunām samazinātām PVN likmēm? 1/18/22

Nodokļu pārvaldības un grāmatvedības nodaļas projektu vadītājs, PwC Latvija
Juris Boiko

Nodokļu nodaļas vecākā konsultante, PwC Latvija
Kristīne Skrastiņa

Četru gadu darbs ir noslēdzies, un šā gada 5. aprīlī tika pieņemti PVN direktīvas¹ grozījumi attiecībā uz samazinātās PVN likmes piemērošanu. Jaunās normas ES dalībvalstu valdībām atļaus lielāku elastību likmju piemērošanā un nodrošinās starpvalstu vienlīdzību. Samazinātās likmes skaidri norāda uz ES kopējām prioritātēm, piemēram, sabiedrības veselības aizsardzību, cīņu pret klimata pārmaiņām un atbalstu Eiropas zaļajam kursam, vienlaikus gatavojoties pakāpeniski atcelt spēkā esošo preferenciālo režīmu videi kaitīgām piegādēm.

Pamatlikme un samazinātās likmes

Dalībvalstis arī turpmāk piemēros PVN pamatlikmi vismaz 15% apmērā, un tām būs atļauts piemērot divas samazinātās likmes, kas nedrīkstēs būt mazākas par 5%. Ieviešot samazinātās likmes, dalībvalstīm jāņem vērā PVN direktīvas saraksts (III pielikums), kurā uzskaitītas preču un pakalpojumu kategorijas, kam pieļaujama samazinātās likmes piemērošana. Ar PVN direktīvas grozījumiem šis teju trīsdesmit gadus vecais saraksts ir pārskatīts un papildināts.

Papildus divām minētajām samazinātajām likmēm katra dalībvalsts var piemērot vēl vienu likmi, kas ir zemāka nekā 5%, un atbrīvojumu no PVN ar tiesībām atskaitīt priekšnodokli. Šīs īpaši samazinātās likmes drīkst piemērot tikai to preču piegādei vai pakalpojumu sniegšanai, kas minēti septiņos saraksta punktos. Īpaši samazinātās likmes var piemērot pārtikas produktiem, ūdenim, zālēm, farmaceitiskiem produktiem, veselības un higiēnas produktiem, grāmatu un periodisko izdevumu piegādei, kā arī pasažieru pārvadājumiem. Jaunums – sarakstā ar iespēju piemērot īpaši samazināto likmi ir iekļauti saules enerģijas paneļi. Šādas samazinātās likmes ieviešana atbilst ES saistībām vides jomā attiecībā uz dekarbonizāciju un Eiropas zaļajam kursam, kā arī piedāvā dalībvalstīm iespēju veicināt atjaunojamo energoresursu izmantošanu.

PVN direktīvas grozījumi saglabā vairākas atkāpes īpaši samazināto likmju piešķiršanā, kas atsevišķām dalībvalstīm bija piešķirtas sakarā ar to īpašo ģeogrāfisko vai sociālo situāciju. Ievērojot vienlīdzības principu, šādas atkāpes pie tādiem pašiem nosacījumiem ir atļauts izmantot arī citām dalībvalstīm. Pārejas periods attiecībā uz galējo septiņu punktu preču un pakalpojumu sarakstu, kam piemērojama īpaši samazinātā likme, ir noteikts ne vēlāk kā 2032. gada 1. janvāris.

Tāpat dažādas atkāpes atsevišķām dalībvalstīm pašlaik ļauj piemērot samazināto likmi, kas nav zemāka par 12%, tādām precēm un pakalpojumiem, kuri nav uzskaitīti III pielikumā. Arī šo samazināto likmi, kas ir tuva pamatlikmei, saskaņā ar vienlīdzīgas attieksmes principu drīkst piemērot jebkura dalībvalsts pie vienādiem nosacījumiem.

Jāizceļ šādas būtiskas izmaiņas:

- Lai stiprinātu dalībvalstu veselības sistēmu noturību, ir paplašināts tvērums samazinātās likmes piemērošanai medicīnas ierīcēm.

- Samazināto likmi joprojām varēs piemērot ieejas maksai teātrī, cirkā, koncertā, muzejā, zvērudārzā, kinoteātrī, sporta un tamlīdzīgos pasākumos, bet tagad to var piemērot arī piekļuvei šo pakalpojumu tiešraides straumēšanai.
- Ņemot vērā digitalizācijas būtisko nozīmi, lai novērstu interneta piekļuves pakalpojumu vājo pārklājumu un veicinātu to attīstību, samazināto likmi var piemērot interneta piekļuves pakalpojumiem (tas neattiecas uz saturu), ko sniedz dalībvalsts definētās digitalizācijas politikas ietvaros.
- No preču saraksta, kuras izmanto lauksaimnieciskā ražošanā un kurām varēja piemērot samazināto likmi, ir izņemti ķīmiskie pesticīdi un ķīmiskie mēslošanas līdzekļi (dalībvalstīm, kas šīm precēm piemēro samazināto likmi, ir noteikts pārejas periods līdz 2032. gada 1. janvārim).
- Lai dalībvalstīm sniegtu iespēju atbalstīt pārkārtošanos uz videi draudzīgu siltumapgādes sistēmu izmantošanu, samazināto likmi var piemērot elektroenerģijas, centralizētās siltumapgādes un centralizētās aukstumapgādes, kā arī noteiktas biogāzes piegādēm, noteiktu ļoti efektīvu zemu emisiju siltumapgādes sistēmu piegādēm un uzstādīšanai un līdz 2030. gada 1. janvārim dabasgāzei un kokmateriāliem, ko izmanto kā malku.
- Sarakstā ar precēm un pakalpojumiem, kam piemērojama samazinātā likme, no jauna ir iekļauti:

- dzīvi zirgu dzimtas dzīvnieki un ar tiem saistītu pakalpojumu sniegšana;

- dzīvi augi un citi puķkopības produkti (sīpoli, saknes, griezti ziedi u.tml.);

- bērnu apģērbs, apavi, autosēdekļi;

- velosipēdi, tostarp elektriskie (arī noma un remonts);

- noteikti mākslas darbi, kolekciju priekšmeti un senlietas;

- noteikti juridiskie pakalpojumi;

- instrumenti un cits aprīkojums, ko parasti paredzēts izmantot glābšanas vai pirmās palīdzības pakalpojumos, ja to piegādā publiskām struktūrām vai noteiktām bezpeļņas organizācijām;

- pakalpojumu sniegšana saistībā ar peldošu bāku, bāku vai citu navigācijas līdzekļu ekspluatāciju un dzīvības glābšanas pakalpojumi, tostarp glābšanas laivu dienesta organizēšana un uzturēšana.

Direktīvā ir veikti arī grozījumi, lai tiesiskais regulējums būtu gatavs reaģēt uz krīzēm. Šajā nolūkā dalībvalstīm, kurām atļauts piemērot PVN atbrīvojumu precēm, kas importētas nelaimē cietušo vajadzībām, ar tādiem pašiem nosacījumiem ir atļauts piemērot atbrīvojumu ar tiesībām atskaitīt PVN šo preču iegādei ES teritorijā un piegādei iekšzemē, kā arī ar šādām precēm saistītiem pakalpojumiem.

Katras dalībvalsts ieviestajām samazinātajām likmēm būtu jāatspoguļo valsts prioritātes un centieni sasniegt vispārējas nozīmes mērķus. Jautājums ir, vai un kā mainīsies samazinātās likmes piemērošana Latvijā.

¹Ar Padomes 2022. gada 5. aprīļa direktīvu 2022/542, kas groza Direktīvu 2006/112/EK un Direktīvu (ES) 2020/285 attiecībā uz pievienotās vērtības nodokļa likmēm